Groep 4 - Les 9: Pesten en plagen - AANGEPASTE LES

Doel blok 1: Groepsvorming en een positief sociaal klimaat, waar leerlingen zich mede verantwoordelijk voor voelen.

Leskern: Het verschil tussen pesten en plagen wordt besproken. De leerlingen bedenken waarom pesten niet kan en bedenken aan de hand van concrete voorbeelden wat ze kunnen doen als er gepest wordt.

Woordenschat: *pesten, plagen*

Materialen: Agenda op bord
Illustratie STOP, HOU OP! (achter deze les)
Illustraties PLAGEN en PESTEN en JUF (achter deze les)
Poster ZO WILLEN WIJ HET IN ONZE GROEP
Cd-speler met cd (muziekje waar leerlingen op rond kunnen lopen)

Toelichting

In voorafgaande lessen hebben we het plezierig omgaan met elkaar besproken. In deze les krijgt de weerbaarheid tegen plagen en pesten aparte aandacht.
Veel leerlingen komen bij de leerkracht klagen over 'pesten' terwijl het in werkelijkheid 'plagen' is. Het verschil met pesten is dat bij plagen (meestal) de geplaagde leerling opgewassen is tegen de plager, het plagen incidenteel is en niet structureel, en dat het niet met bedreiging of geweld gepaard gaat. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachen maken, dan dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten. We hebben de leerlingen geleerd STOP! HOU OP! te zeggen als ze van plagerijen niet gediend zijn. Op deze wijze willen we voorkomen dat elke eenvoudige plaagsituatie door de leerkracht opgelost moet worden. Als STOP! HOU OP! niet afdoende is, mag een kind naar u toe komen. Dit is geen klikken! We willen immers dat iedereen zich veilig voelt.
Als een leerling STOP! HOU OP! zegt en het plagen stopt niet of het komt telkens terug, ook nadat u de plager er op aan heeft gesproken, dan gaat het over in pesten. Het gepeste kind is niet bij machte om het te stoppen. In dat geval treedt u als leerkracht op tegen de pester

- Zorg dat het pesten ophoudt.
- Bespreek met de pester dat wat hij doet pesten is en geen plagen meer. Het gepeste kind heeft er veel last van. Dit is belangrijk om duidelijk te verwoorden, omdat kinderen zich niet altijd bewust zijn van wat hun gedrag bij de ander teweeg brengt. Laat dit eventueel door het gepeste kind zelf verwoorden.
- Leg de link met de grondwet: op deze school zorgen we er voor dat iedereen zich veilig voelt! Dus we pesten niet!
- Bespreek wat verder nodig is en maak hierover een duidelijke afspraak.

Bij blijvend pestgedrag kan de *Oplossingsgerichte Pest Aanpak* (OPA) ingezet worden. Deze aanpak staat beschreven in het Katern Werken aan Sociale Veiligheid (par. 12).

Ook is het zinvol om het onderscheid te maken tussen pesten en *conflict*. Een conflict is een verschil van mening of er is sprake van tegenstrijdige belangen (A wil dit en B wil dat). Soms ontaardt een conflict in een *ruzie*, als er sprake is van (fysiek of psychisch) geweld. Plagen kan leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan.
Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen of ruzie. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

Het is belangrijk om deze begrippen voor u zelf goed helder te hebben om ze in uw groep te kunnen gebruiken in situaties waarin er sprake is van plagen, pesten of een conflict. Dan wordt helder welke interventie er gevraagd wordt. Bovendien zijn kinderen geneigd botsingen met anderen snel als pesten te benoemen. Het kan de lading van een gesprek halen wanneer u de botsing tussen twee kinderen kunt herdefiniëren. 'Dus eigenlijk hebben jullie een conflict! Dan kunnen we daar een oplossing voor zoeken.'

Ook naar ouders is het zinvol om deze termen duidelijk van elkaar te onderscheiden. Wanneer een kind thuis vertelt dat het gepest wordt, roept dit sterke emoties op bij ouders. Wanneer u op school al helder kunt maken dat het hier niet om pesten ging, maar om plagen, of om een conflict, dan voorkomt u dat ouders een onjuist beeld krijgen van de situatie.
Het volgende schema kan hierbij helpen:

	Plagen	**Pesten**	**Conflict**	**Ruzie**
Waar gaat het om?	Aan elkaar gewaagd. Eenmalig.	Niet aan elkaar gewaagd. Gebeurt steeds weer. Met opzet. Negatieve gevolgen voor het welzijn van gepeste kind.	Een meningsverschil. Kan ontstaan door plagen.	Een uit de hand gelopen conflict als er sprake is van geweld (schoppen, slaan, schelden).
Interventie	Geplaagde kind vragen wat het heeft gedaan om plagen te stoppen. Gesprek met beide kinderen.	Ingrijpen. OPA	Verwijzen naar stappenplan *Praat het uit*. Of mediatie.	Aanspreken op ongewenst gedrag. Laten afkoelen Vervolgens mediatie.

Voorbereiding
Zet de muziek klaar.

Voorgestelde lesopbouw
Hieronder vindt u een voorstel voor de agenda. Voel u vrij om hiervan af te wijken indien de situatie of je groep daar aanleiding toe geeft.
Agenda

- Binnenkomer
- Wat gaan we leren?
- Pesten is geen plagen
- Wat kun je doen?
- Wat hebben we geleerd?
- Afsluiter

Binnenkomer
Bekijk de Lijst met Binnenkomers en Afsluiters. Kies er een van of kies onderstaand voorstel.
Zoek Iemand Die
Vandaag doen we een variant van *Zoek Iemand Die* als binnenkomer:

- Zet een muziekje op waar leerlingen lekker op rond kunnen lopen door de klas.
- Als de muziek stopt, staat iedere leerling stil. Noem vervolgens een *Zoek Iemand Die*-opdracht zoals: *Zoek iemand die ongeveer van hetzelfde speelgoed houdt als jij*.
- Leerlingen vormen vervolgens tweetallen. Nodig leerlingen die overblijven uit om zich aan te sluiten bij een tweetal.
- Leerlingen nemen weer afscheid van elkaar en de muziek start weer.

- Vraag de leerlingen wie een nieuwe Zoek-Iemand-Die-opdracht weet en herhaal de vorige stappen met een paar opdrachten vanuit de leerlingen.
- Stimuleer dat leerlingen verschillende partners kiezen door tussen de rondjes door opstekers te geven over leerlingen die dat goed doen.
- Laat bij de laatste ronde ieder tweetal een zin aanvullen ter afsluiting, bijvoorbeeld: '*Wij houden van…..*'

Wat gaan we leren?

Haal samen met de leerlingen op waar we het tot nu toe in dit blok over gehad hebben. Samenwerken, opstekers geven, elkaars mening respecteren, de regels van de groep, je veilig voelen, de afspraken van ZO WILLEN WE DAT IN ONZE GROEP, taken verdelen.

We willen een fijne groep, waar iedereen zich prettig en veilig voelt. We horen bij elkaar. Een van de dingen die we niet willen is dat er gepest wordt. Verwijs naar de regel uit de grondwet die gaat over veiligheid op school . Op onze school willen we voorkomen dat er gepest wordt, maar soms komt het toch voor. In deze les bekijken we wat je dan kunt doen. Loop de agenda na en vraag of iedereen het ermee eens is.

Pesten is geen plagen

- Vertel dat er wel eens leerlingen bij u komen die roepen: 'Juf, ze pesten me'. Dan vraagt u altijd: 'Is het pesten of is het plagen?'. Vraag de leerlingen of ze het verschil weten tussen pesten en plagen. Verzamel een aantal antwoorden zoals:
  - *Pesten is erger*
  - *Pesten is gemeen, plagen niet*
  - *Pesten is met z'n allen tegen één*
  - *Om plagen kun je lachen, om pesten niet*
  - *Als je het plagen niet leuk vindt, zeg je: STOP! HOU OP!*
  - *Plagen houdt weer op, als het doorgaat, is het pesten*
- Laat de **illustraties** PLAGEN en PESTEN zien. Laat kinderen benomen wat er in het lege wolkje van de illustratie PLAGEN zou kunnen staan. Wat zeggen we in onze groep wel eens om elkaar te plagen?
- Herinner de leerlingen eraan dat je bij plagen STOP! HOU OP! kunt zeggen als je het niet leuk vindt. Als de plager dan niet ophoudt, wordt het pesten. Laat de **illustratie** PLAGEN / STOP! HOU OP! JUF zien
- En bespreek het stappenplan:

plagen

iemand voor de grap een beetje boos maken

pesten

iemand op een gemene manier telkens weer plagen

Stappenplan Pesten:
1. Stop! Hou op!
2. Loop weg
3. Vertel het (juf/ouders/vriend(in)

- Hang het stappenplan eventueel bij de afsprakenposter of op het vreedzame School prikbord
- Benoem dat stap 3 geen klikken is.

Wat kun je doen?

- Schets een pestsituatie. Neem een situatie die op school zou kunnen voorkomen. Bijvoorbeeld: *In de pauze krijgt Yassin in de gang altijd een schouderduw van Bram als de juf het niet ziet. Sommige leerlingen lachen erom. Er staan anderen bij die het zien, maar niemand doet iets.*

- Voer een explorerend gesprek (een gesprek waarbij niet van tevoren vaststaat wat het goede antwoord is). *Wat kun je doen als je dat ziet?* Laat de leerlingen bedenken wat ze zouden kunnen doen als ze dit zien. Stel doorvragen zoals: *Waarom doen die leerlingen dat dan niet? Is dat geen klikken?*
- *Zou Yassin zelf wat kunnen doen?* Laat de leerlingen ook iets bedenken dat het gepeste kind zou kunnen doen.
  Stel doorvragen zoals: Maar Yassin is veel kleiner dan Bram. Als Yassin het vertelt, wordt Bram misschien boos op hem.
- Probeer samen een aantal acties te formuleren die de andere kinderen in deze situatie zouden kunnen uitvoeren om het pesten te laten stoppen.
- Schets een andere pestsituatie (die misschien andere leerlingen in de groep aanspreekt), bijvoorbeeld : *Je vriendinnen roddelen alsmaar over Esmee, een meisje in de groep. Op het schoolplein praten ze over haar en lachen. Esmee doet alsof ze het niet merkt.*
- Vraag: *Wat kun je doen?* Laat leerlingen bedenken wat ze als potentiële meeloper (want het is je vriend(in) die pest) zou kunnen doen. Stel doorvragen zoals: *Maar dan zijn ze misschien jouw vriendin niet meer.*
- Zou Esmee zelf wat kunnen doen? Laat de leerlingen ook bedenken wat het gepeste kind zou kunnen doen.
- Probeer samen weer een aantal acties te formuleren die de kinderen zouden kunnen uitvoeren om het pesten te laten stoppen.
- U kunt evt. zelf toevoegen als kinderen dit niet zelf noemen:
  - *Met je gezicht laten zien dat je afkeurt wat de pester doet.*
  - *Niet lachen om de pester*
  - *Zeggen: Dit vind ik niet leuk!*
  - *Het gepeste kind wegroepen*
  - *Het gepeste kind meenemen, weg van de pester(s)*
  - *Als er iets wordt afgepakt zeggen 'Geef terug!'*
  - *Tegen het gepeste kind zeggen: 'Trek je er niks van aan!'*
  - *Samen met iemand anders bij het gepeste kind gaan staan*.
  - *Achteraf het gepeste kind troosten zodat het zich toch gesteund voelt*
- Vat samen:

Iemand pesten is gemeen. Als je ziet dat iemand gepest wordt, doe je niet mee.
Je probeert het te stoppen. Of je vertelt het aan de juf (dat is geen klikken).

Wat hebben we geleerd?

- Naar aanleiding van de antwoorden die de leerlingen gegeven hebben, bedenken we één of enkele zinnen voor de poster ZO WILLEN WIJ HET IN ONZE GROEP. Bijvoorbeeld:
  - *We pesten niet in onze groep*
  - *We doen niet mee met pesten*
- Benoem tot slot dat ieder kind dat last heeft van pesten naar elke leerkracht kan gaan om dit te vertellen. Hier op school willen we dat het voor iedereen veilig is! Wijs nog eens naar de regel van de grondwet.
  Zodra je je niet veilig voelt kun je altijd naar een leerkracht gaan om dit te melden. Alle juffen en meesters zullen dit heel serieus nemen en samen met jouw bekijken wat er nodig is om je weer veilig te voelen. Dit noemen we geen klikken. Je kunt er ook altijd met een vriend of vriendin over praten of met je ouders.
  Vraag evt. naar wie de leerlingen zouden toegaan als ze gepest worden. Het helpt om hierover al nagedacht te hebben voor het moment dat het nodig is. En het geeft u veel informatie over de relaties van de kinderen onderling. Als kinderen het niet kunnen aangeven kunt u ze aanmoedigen hierover nog eens na te denken.

Afsluiter

Bekijk de Lijst met Binnenkomers en Afsluiters. Kies er een van of kies onderstaand voorstel.

Volg het geluid

Een kind maakt een geluid mijn zijn of haar handen, voeten of mond en dan doet iedereen het na. Ga het rondje af zodat iedereen een geluid maakt dat de anderen nadoen.

Na de les

Hieronder vindt u activiteiten waarmee u de kennis en vaardigheden uit deze les in de praktijk brengt.

Woordmuur

De woorden met illustraties die na deze les opgehangen kunnen worden, zijn:

plagen	**pesten**
iemand voor de grap een beetje boos maken	iemand op een gemene manier telkens weer plagen

---